

Z

28

12

666/H

JAARVERSLAG

VAN

HET

ZENDINGS-

ZIEKENHUIS

TE

MODJOWARNO

OVER

HET

JAAR

• 9 • 3 • 4

KANTOR
JAWA
2.1
EN
34

UBERNUR
MUR

577
MILIK PERPUKKAAN
KANTOR GUBERNUR EDH,
TK. I JAWA-TIMUR

751

|||
JAARVERSLAG

VAN HET

ZENDINGS-ZIEKENHUIS

TE

MODJOWARNO

OVER HET JAAR

1934

PERPUSTAKAAN KANTOR GUBERNUR K.D.H.
TK. I JAWA TIMUR

Ditukang : 27-1-26

No. Pendaftaran : 153 25/26

Notasi : 362.11/Zen/1934

JAARVERSLAG ZENDINGS-ZIEKENHUIS TE MODJOWARNO OVER HET JAAR 1934.

Het jaar 1934 was gekenmerkt door wel zeer veel bijzonderheden, waarvan de wisselingen in de bezetting van het stafpersoneel, de viering van het 40-jarig bestaan van het ziekenhuis, de afsluiting van de aanvullingen en verbeteringen van terreinen en gebouwen, de opening van het sanatorium voor longlijders te Wonosalam en ons aandeel in de leprabestrijding naast de ongewone overvulling der meeste zalen wel de belangrijkste punten vormen. Het is nog slechts vier maanden geleden dat ons jubileumboekje tevens jaarverslag over 1933 verscheen en aan vele belangstellenden werd toegezonden, waarin reeds verschillende gegevens over 1934 werden verwerkt. Wij mogen daarom dit jaar wel volstaan met een korte opsomming der belangrijkste gegevens 'en spreken gaarne de hoop uit dat ook dit verslag in bescheidener vorm uitgegeven dan vorige jaren, toch eenzelfde goede ontvangst ten deel zal mogen vallen als onze andere jaarverslagen.

I. **De viering van het 40-jarig bestaan van het ziekenhuis** had plaats op 6 September 1934, in plaats van 6 Juni, den eigenlijken openingsdatum in 1894. Dit in verband met het feit dat de verbouwing op den laatsten datum nog niet zoo ver gevorderd was, dat wij onze gasten toen reeds konden ontvangen. Volgens de uitdrukkelijke wensch van het Hoofdbestuur van het Nederlandsch Zendeling Genootschap werd de herdenking slechts in de betrekkelijk kleine kring van direct bij ons werk betrokkenen gevierd, zonder dat er veel officiële bekendheid aan dit feit gegeven werd. De dag werd begonnen met een wijdings-samenkomst in de ruime kerk van Modjowarno, vlak tegenover het ziekenhuis gelegen, welke geheel gevuld was met een groote schare Javanen en Europeanen. Hier sprak onze voorzitter, de heer J. P i k een goed woord over de beteekenis, het doel en de werkwijze der medische zending. Hij legde ons allen nog eens na aan het hart de opdracht die Jezus ons geeft nadat Hij de gelijkenis van den Barmhartigen Samaritaan had uitgesproken: Ga heen, **doe gij desgelijks**. Dergelijks, in denzelfden geest. De barmhartige Samaritaan doet niet eerst een

vraag naar de herkomst of den godsdienst van den man die hij helpen gaat. Hij helpt omdat zijn hart hem dringt. Zoo deden ook onze voorgangers op dit terrein en in dit ziekenhuis. Wat was de drijfveer van al die menschen, wat bewoog hen dit werk onder de armsten en de ongelukkigen dezer wereld te beginnen en voort te zetten? Zij hadden geen bijbedoelingen of bijmotieven, hun werk was vrucht, een van de heerlijkste vruchten van den Geest, den Geest van God: liefde, innerlijke ontferming, zonder welke geen van hen allen vroeger en geen van ons allen thans dit werk in getrouwheid kan blijven doen. Werk dat in dezen geest gebeurt, blijft niet zonder resultaat, maar niet die resultaten vormen de motieven, ook niet de velerlei gelegenheid die de ziekenbehandeling op zichzelf geeft om met de menschen in contact te komen. Hun helpen was en ons helpen zij het meer en meer innerlijke vrucht van overgave aan God.

De Christelijke zending kan aan den anderen kant echter niet anders dan als hoofdzaak zien: de menschen tot Christus brengen en daartoe elke gelegenheid aangrijpen die God haar geeft, de geest is immers meer dan het lichaam en zij verheugt zich er in als velen door dezen arbeid de eigenlijke bron ervan mogen leeren kennen. Moge ook in de toekomst dat woord: **Doe Gij desgelijks** ons steeds voor oog en staan en leiden bij al onzen arbeid.

Staande herdachten wij allen hen, die van ons reeds heengingen: Dr. en Mevr. Bervoets, Dr. Duymaer van Twist, Mevrouw Kruyt — Pijsel, Dr. Ismael en Zr. de Wijs.

Het was een echte wijdingsstonde die ons in de rechte sfeer bracht om feest te vieren: „Dit is de dag, dien de Heere gemaakt heeft, laat ons op denzelfden ons verheugen en verblijd zijn.”

De Javaansche predikant, M. D r i j a M e s t a k a sprak in het Javaansch over de geschiedenis van het ziekenhuis te Modjowarno en de plaats die het hospitaal in de christengemeenten van Oost-Java inneemt. Het koor onder leiding van den hoofdonderwijzer M. S. D e r m a r e d j o verwierf ieders bewondering door de zuiver en met geestdrift gezongen liederen. Na de kerkdienst werd op de nieuwe ruime gaanderijen van het frontgebouw koffie geschonken. Op de door hen zelf gemaakte gamelan in een hoek van het voorplein opgesteld, werden door een groep lepra-patienten de gasten verwelkomd. Daarna sprak D r. K e t e l over de geschiedenis van het zendings-zikenhuis in de feestelijk met vele bloemen

versierde vergaderzaal. Enkele gegevens mogen hier nog wel eens worden herhaald.

I. Totaal aantal opgenomen zieken:

in 1895 479

in 1933 4289, dus het tienvoudige.

II. Gemiddelde dagsterkte:

in 1894 30 patienten per dag.

in 1933 300 patienten per dag ook vertienvoudigd.

III. Aantal operaties:

in 1900 60

in 1933 1200, dus 20 maal zooveel.

Door verschillende gasten werd daarna het woord gevoerd. De rij der sprekers werd gesloten door Dr. van Leussen van het zendingsziekenhuis te Poerwodadi, die uit naam van alle zendingsartsen van geheel Nederlandsch-Oost-Indië ons aanbood de in het jubileumboekje reeds afgedrukte maquette „De Barmhartige Samaritaan” voorstellende en tevens een mooi groot diathermie-toestel, dat thans dagelijks in gebruik is zoowel voor diathermie als voor operatieve doeleinden.

Moge het ziekenhuis steeds aan de door hem uitgesproken verwachting voldoen: de beste en de modernste hulpmiddelen te stellen in den dienst van de eischen van het aloude Evangelie en ter leniging van den medischen nood in deze landen.

Dr. L. D. Eerland van Paree gaf ons een mooi electrisch zuig-apparaat cadeau, waarvoor hem ook op deze plaats onzen besten dank wordt gebracht.

Na de aanbieding dezer geschenken volgde de plaatsing van een marmeren gedenksteen in den doorrit van het nieuwe front-gebouw. Achter de steen is een zinken trommel gelegd, waarin de in het jubileumboekje reeds vermelde oorkonde geborgen werd, benevens het jaarverslag over 1933. De oorkonde was geteekend door:

E. G. van Keulen: Zendeling-Leeraar ressort Modjowarno.

J. Pik: Voorzitter der conferentie van Zendings-arbeiders in dienst van het Ned. Zend. Genootschap op Oost-Java.

J. H. Abarbanel: Gewestelijk Gouvernements arts van Zuid Soerabaia Dienst der Volksgezondheid Oost-Java.

C. A. van Romondt: Assistent-Resident van Djombang.

R. A. T. Setjoadinigrat: Regent van Djombang.

R.P. Tjondroadiningrat: Patih van Djombang. (Deze patih is de kleinzoon van den Oud-Regent van Modjokerto, R. T. A. Kromo Djojo-Adi Negoro, die in 1892 de eerste steen legde).

D. Mestaka: Predikant der Javaansche Christen Gemeente te Modjowarno.

P. Soemjar: Gepensioneerd apotheker van het ziekenhuis Modjowarno vertegenwoordiger van het Inheemsche personeel.

Dr. L. D. Eerland: Chirurg — vrouwenarts te Paree.

A. Nortier: Arts van het Zendingsziekenhuis Soekoen

J. P. de Jong: Arts van het Zendingsziekenhuis Soekoen te Malang.
te Malang.

Mevrouw C. C. de Vries-Kruyt: te Swaroe.

R. Rijksen: Architect te Malang.

C. H. Goebertus: Bouwkundige te Malang.

Lo Hok Sioe: Bouwaannemer te Tjaroeban.

Verder de leden van den staf van het ziekenhuis te Modjowarno.

De doktoren: A. P. Ketel, Mej. J. A. de Jonge en J. Lodder.

De verpleegsters: B. Brouwer, M. A. de Niet en M. A. Wolff.

De administrateur: O. Luinenburg.

De dames van de huishouding: Mevr. L. Steenberg en R. A. Soewandi.

Het was een aardig moment, toen Mevrouw C. C. de Vries-Kruyt de troffel hanteerde om de gedenksteen in te metselen. Zij vertegenwoordigde a.h.w. haar vader J. Kruyt, den oprichter van het ziekenhuis. Daarna volgde Kjai Wirjoredjo, die bij den bouw van het oorspronkelijke hospitaal nog ijverig had meegewerkt, verder P. Soemjar (Maridin) een der eerste verplegers; M. Drija Mestaka de huidige voorganger der Christen-Javaansche gemeente te Modjowarno, aan wien het ziekenhuis in verschillende opzichten veel te danken heeft, en ten slotte de beide zoons van Dr. Ketel, Jacobus Cornelis en Aart Jacob als vertegenwoordigers van een toekomstige generatie die onzen arbeid zal mogen voortzetten.

Onder leiding van de Modjowarno'sche ingezetenen werden toen de gasten in groepen verdeeld de diverse zalen getoond. Aan

FRONTGEBOUW

HUISHOUD — AFDEELING

Deze beide foto's zijn te Modjowarno en Oegstgeest
ook verkrijgbaar als mooi uitgevoerde prentbriefkaarten
voor 5 cent per stuk.

het einde der lange omwandeling wachtte ons een zeer welkome koele drank en de bezichtiging van den Pasar Derma (de bazaar) en de tentoonstelling. Veel bekijks had de door onzen telefoonwacht zelf vervaardigde maquette van alle gebouwen en terreinen. Eigener beweging waren er maar weinigen, die aan de prachtige platen van het N. I. Kankerinstituut te Bandoeng zooveel aandacht schonken als die inderdaad verdienden. Gedurende de twee dagen dat de tentoonstelling geopend bleef, was er telkens gelegenheid groepjes menschen, leerlingen van scholen, etc. langs de platen te leiden en de beteekenis ervan uit te leggen.

Na de Pasar Derma werd een zeer geslaagde pic-nic gehouden op het terrein van den pasanggrihan te Wonosalam, die welwillend door den Regent van Djombang voor dit doel was afgestaan. — Helaas genoten slechts weinig gasten van de praestaties der leerlingen van H.I.S. en Normaalschool, die 's middags op het afgeschoten terrein met turnen, standen en verschillende spelen tot uiting kwamen. 's Avonds waren er velerlei attracties — in den vooravond een filmvertooning van de Medisch Hygienische Propaganda afdeling van den D. V. G. (afd. Toeloengagoeng) — later tableaux, bijbelsche verhalen in beeld brengend, door de leerling-en mantri-verplegers, verder nog de opvoering van een tooneelstuk, bedoeld om de vele Javaansche kijkers het verschil van de behandeling door onopgeleide doekoens en opgeleide mantri's te doen zien. Aan het slot natuurlijk een knallend vuurwerk!

De volgende twee dagen kwamen de te Modjowarno opgeleide verplegers en vroedvrouwen in **reunie** bijeen. Het programma was samengesteld zooals vorige jaren, behalve dat 's avonds voor hen in de openlucht-bioscoop bijzonder leerzame films te zien waren. Dr. Ketel sprak voor de oudere verplegers en vroedvrouwen over de kanker van de baarmoeder, mede in verband met een aan alle vroedvrouwen door den D. V. G. toegezonden circulaire over datzelfde onderwerp. Het Javaansche comité dat de geheele Pasar-Derma organiseerde onder leiding van M. R o n t o mocht op een zeer geslaagde feestviering terugzien. Zeer velen in onze omgeving hadden opnieuw of voor het eerst op een prettige en nu eens niet-pijnlijke wijze kennis gemaakt met het werk binnen en buiten de ziekenhuismuren en het comité kon aan het ziekenhuis een flink bedrag in geld afgeven, waardoor alle onkosten ruimschoots waren gedekt.

II. Het is wel buitengewoon prettig dat de viering van het 40-jarig bestaan kon samenvallen met het **afsluiten van den al jaren geleden begonnen en telkens weer onderbroken bouw**. De belangrijkste gegevens daarvan werden al in het jubileumboekje verwerkt. De meer technische beschrijving ervan zal elders gepubliceerd worden. Het centrum wordt thans gevormd door de ziekenzalen, rustig tusschen de grasgazons in gelegen. Aan de voorzijde zijn de drukke poliklinieken en opnemingskamers, geheel gescheiden van de reeds in verpleging zijnde patienten, — verder is daar ook de administratie ondergebracht, de electromedische afdeling, het laboratorium, de apotheek en de diverse goedangs. Aan de zuidzijde is een doktershuis met het meisjesinternaat, aan de noordzijde ook een dokterswoning met het jongensinternaat. Een buitengewone verbetering was de nieuwe huishoudafdeling, waar nu het geheele technische deel van het bedrijf is geconcentreerd. De beide Deutz-motoren voor de electriche stroom hinderen ons niet meer bij het onderzoek der zieken op zaal of op de polikliniek, — de koeien houden door hun geloei de patienten niet meer wakker uit hun slaap, — de stoomwasscherij met droogloods en stoommangel verzekert ons een regelmatige bewerking der goederen, ook in den regentijd, wat de dienst op de zalen zeer ten goede komt.

Het ziekenhuis wordt thans gesubsidieerd op den voet van een normale capaciteit van 239 bedden, vermeerderd met 25% = 298 bedden, waarmede het ziekenhuis nu ook de officiëel toegestane sterkte en de daartoe vereischte verpleegruimte heeft bereikt. Het is hier de plaats om onzen hartelijken dank uit te brengen aan den D. V. G. die ons den bouw financieel mogelijk maakte, met onze wenschen zooveel doenlijk rekening hield en ons bovendien allerlei nuttige adviezen gaf, speciaal in verband met de verwijdering van het vuil, den aanleg der zinkputten, de contrôle der waterleiding en de drainage van het zeer drassige terrein (oude sawahgronden!).

Ook aan den B.O.W. zijn wij veel dank verschuldigd. In het bijzonder moge hier de naam van Ir. v a n N u g t e r e n genoemd worden, die helaas door zijn plotseling overlijden de voltooiing van dit werk niet heeft kunnen zien. Hij wees ons meermalen den uitweg bij allerlei moeilijkheden, zijn heldere zakelijke brieven met praktische oplossingen en opmerkingen hebben veel er toe bijgedragen, dat onze stukken goed en vlug werden behandeld, wat geen sinecure moet geweest zijn bij de ingewikkelde vraagstukken, die de zeer langdurige en telkens weer onderbroken bouw opwierp

of onze eigen, vaak wisselende, inzichten en plannen deden ontstaan. Het eerste deel van den bouw (vrouwenzalen en polikliniek) stond onder leiding van den Heer E. d e B o e r, die ook de meeste teekeningen en stukken in orde bracht van het tweede deel dat overigens onder hoofdtoezicht van den Heer R. R i j k s e n gebouwd werd. Beide heeren onzen besten dank voor hun veelzijdige bemoeiingen. De oorspronkelijke plannen van Ir. Maclaine Pont zijn slechts voor een klein deel tot uitvoering gekomen. Twee Chineesche aannemers belasten zich met de uitvoering — Kong Hwa Liong uit Malang in 1930 — 1931; Lo Hok Sioe uit Tjaroeban in 1933 en 1934.

III. In de derde plaats werd dit jaar gekenmerkt door veel **wisselingen in de bezetting van den staf**, zooals uit de summier opsomming hierachter wel duidelijk is. De gouvernements Indisch arts Rd. Soedarma Wioreno werd naar Trenggalek overgeplaatst. Met deze overplaatsing kwam een einde aan een vorm van subsidieering, welke al vanaf de oprichting van het ziekenhuis had bestaan. Het laatste deel van het jaar bestond de medische staf dus uit drie Europeesche doktoren en dat zal in de volgende jaren vermoedelijk ook het geval blijven. Een nadeel daarvan is wel dit, dat de continuïteit der bezetting door de diverse verloven niet zoo verzekerd is als wanneer ook indisch-artsen deel uitmaken van den staf. Ook, dat het nu meermalen zoo zal kunnen wezen, dat er toevallig maar één of soms zelfs geen der artsen is die de Javaansche taal zoover kent dat hij het contact met het personeel, met de zieken, met de Javaansche Christen-gemeente, etc. kan onderhouden of uitbreiden. De positie van een indisch arts, zelf geen Christen, is echter juist als deel van den staf van een ziekenhuis der zending, met een eigen milieu en een eigen werkwijze, een bijzonder moeilijke. Het zij de leiding der zending een aansporing te meer, om mede te werken tot de vorming van Christen-Javaansche arts en.

T a b e r i onze schrijver — evangelist overleed op 30 Juni. Hij leefde tot het laatst toe mede met de belangen van het ziekenhuis. Helaas heeft hij de voltooiing der vernieuwing niet meer kunnen meemaken. — Een opvolger voor hem vonden wij in den loop van het verslagjaar nog niet.

IV. In den loop van het verslagjaar is veel aandacht besteed aan de **lepra**. Vroeger zonden wij deze patienten steeds naar de leprozerie te Dana Radja welke onder leiding staat van het zendings-ziekenhuis te Kelet. Doordat deze inrichting langzamerhand

geheel gevuld was, konden wij daar onze leprozen niet langer heen zenden. Nu viel dit juist samen met hernieuwde belangstelling inzake de lepra bij den D. V. G., waarvan wij in de persoonlijke bezoeken van den leider der lepra-bestrijding Dr. S i t a n a l a de zichtbare uiting waarnamen. Het slot van vele besprekingen was dat het ziekenhuis te Modjowarno voortaan aangemerkt zal worden als een „punt van leprabestrijding" en dat op het terrein een zaaltje werd ingericht voor deze menschen.

Een onderzoek naar het aantal patienten in het regentschap Djombang in samenwerking met den g.i.a. te Djombang en onder leiding van den Gewestelijk Gouvt. arts van Zuid-Soerabaia, bracht aan het licht dat er zeer velen aan deze ziekte lijden. Wij vonden reeds 315 patienten in verschillende stadia, wat op het totaal aantal zielen van dit regentschap (503449) een percentage van 0.60/100 beteekent. Het contacten-onderzoek zal vermoedelijk dit aantal nog doen stijgen. Het is dan ook niet te verwonderen, dat zoodra bekend werd: te Modjowarno kan men ook terecht voor sakit boedoen of sakit gedé („de erge ziekte"), de beschikbare ruimte al spoedig veel te klein werd. Wegens plaatsgebrek en uit medische overwegingen probeeren wij ons dus te houden aan de volgende regels:

1. Poliklinisch te behandelen, allen die wat het stadium van hun ziekte betreft, daarvoor in aanmerking komen, — elken Maandagochtend op de eigen ziekenhuis-polikliniek en elken Donderdagochtend op de diverse poliklinieken in onze omgeving.
2. In de kliniek op te nemen alleen hen die wegens acute verergeringen of bijzondere vormen der ziekte, koorts of bijkomende ziekten hospitaalbehandeling noodig hebben; de mannelijke patienten worden te Modjowarno opgenomen, de vrouwelijke in het hulpziekenhuis te Ngoro.
3. In hun eigen omgeving te behandelen, al die patienten welke te ver van een der poliklinieken af wonen dan wel niet konden of niet wilden opgenomen worden; deze patienten moeten dan in een door de dessa gebouwd huisje leven en slapen, opgericht op het erf van het hoofdhuis. Hiervoor zal een rondreizende mantri-lepra worden aangesteld.
4. Verder bestaat het plan om in de buurt van het sanatorium te Wonosalam een lepra-landbouwkolonie te stichten, waar lichamelijk nog krachtige leprozen en die daar om sociale redenen

voor in aanmerking komen, een stuk grond zouden kunnen huren en bewerken.

In den loop van het jaar werden op 5 plaatsen in de pendopo's der wedono's voordrachten en demonstraties gehouden voor de verzamelde loerahs en dessa-schrijvers, met de bedoeling hen te leeren welke de beginsymptomen der gevreesde ziekte zijn die dan nog voor behandeling in aanmerking komen of een redelijke kans op genezing hebben.

Het is merkwaardig telkens opnieuw te merken, welk een prettige stemming er heerscht onder deze lepra-patienten, die ons inziens zooveel reden hebben om bij de pakken neer te zitten! Zij zijn vol ijver bezig om allerlei aardig speelgoed te maken, het terrein om hun zaaltje te bewerken, de gazons keurig in orde te houden, enz. Moge de tijd spoedig aanbreken dat voor deze menschen een afdoend middel gevonden wordt. Er is gelegenheid tot bestraling met hoogtezon. In een der tuinen van de seréh-olie onderneming „Toekoem” zijn een 100-tal chaulmoögra-zaden uitgeplant, die thans reeds aardige boompjes geworden zijn.

V. Ook de behandeling en bestrijding der **long-tuberculose** is dit jaar een stapje verder gekomen. Een begin werd gemaakt met een onderzoek naar het voorkomen van tuberculose in vier ons omringende dessa's waarover nu nog weinig kan worden medegedeeld, aangezien de gegevens nog moeten worden gecontroleerd en verwerkt. Een belangrijk moment was het, toen wij 1 Augustus het sanatorium te Wonosalam konden openstellen. Mede dank zij de financiële hulp van de Stichting Centrale Vereeniging tot Bestrijding der Tuberculose in Ned.-Indië (S.C.V.T.) kon het sanatorium bescheiden worden ingericht en, wat ons vooral veel waard was, van stroomend water worden voorzien. Begin October kwam het eerste water in de leidingen. De D.V.G. onderzocht enkele monsters en achtte het water praktisch steriel. Veel dank zijn wij naast de S.C.V.T. verschuldigd aan den Heer Blokzeijl, directeur der Seréholie-fabriek Toekoem en den Heer Moetardjo, directeur der regentschapswerken te Djombang, onder wiens dagelijksch toezicht de uitvoering der sleuf bron capteering en den aanleg der 2 K.M. lange leiding stond.

De adviezen van het assaineeringskantoor Oost-Java en van het Mijnbouw Grondpeilwezen kwamen ons goed van pas. Van veel belang was ook de belangelooze hulp van het Hoofd der

Gouvernements Waterleiding te Pasoeroean. Het is een buitengewoon sterkende ervaring telkens weer te mogen ondervinden, hoevelen steeds bij dergelijke plannen bereid zijn tot daadwerkelijke hulp.

Het sanatorium begon met opneming van één patient; aan het einde van het jaar lagen er 9. Aan verschillende medici in onze omgeving werden circulaires rondgestuurd om hen op het bestaan en de voorwaarden van dit eerste particuliere sanatorium te wijzen. Wij stelden als regel dat de patienten de eerste twee maanden f 0.50 per dag moeten betalen, daarna zoonoodig minder. Maar ook deze schappelijke verpleegprijs is voor velen onzer patienten nog te veel. Hoe het in de toekomst moet gaan, als er ook vrouwelijke patienten kunnen worden opgenomen en zich steeds meerderen aanbieden, is ons nog niet duidelijk. De toegezegde steun ten behoeve van de exploitatie, eveneens van de zijde der S.C.V.T., voor 3 jaar van f 1500.— maximaal, te beginnen met 1 Januari 1935 is een krachtige hulp, maar toch nog onvoldoende voor het vele dat er te doen is.

Tweemaal bezocht ons prof. Dr. B. J. van der Plaats als lid van het Hoofdbestuur der S.C.V.T. te Batavia; ook de secretaris-penningmeester de heer N. Hoekstra zagen wij tweemaal bij ons, waarbij hij zoowel het sanatorium als de broncapteering in oogenschouw nam; tweemaal ook kregen wij bezoek van Dr. W. Th. van Goor, in verband met zijn onderzoek naar het voorkomen van tuberculose onder het onderwijzend personeel der scholen. Soortgelijke ervaring deden wij bij de t.b.c. op als bij de lepra. Hoe meer onze aandacht op deze ziekte gericht werd, hoe meer patienten wij ontdekten. Het is angstig te zien hoe de pas gebouwde zaaltjes op het ziekenhuisterrein te Modjowarno al weer te klein zijn, hoe de ligging der vele t.b.c. patienten al weer te wenschen overlaat en wij al spoedig weer over noodmaatregelen moeten gaan denken om deze patienten goed onder dak te brengen.

Aan den anderen kant zijn wij dankbaar dat wij voor zoovele zieken mogen zorgen. Laat zich in een wereld vol zieken iets ergers denken dan een ziekenhuis met gesloten deuren?

In de röntgenkamer was het duidelijk merkbaar dat de longtuberculose meer aandacht had dan andere jaren. In 1933 werden 660 röntgenfoto's vervaardigd, in 1934 kwamen we tot 1780. Een eeresalut aan Zr. de Niet die al dit extrawerk naast haar gewone arbeid verrichtte, is niet overbodig!

VI. Enkele bijzonderheden mogen hier nog vermelding vinden.

a. **Opleiding.** Als vroedvrouw slaagden Ribkah, Moeriani, Mirjam en Koesniati. De eerste twee huwden met mantri-verplegers; Mirjam nam als opvolgster van Kasmi een nuttige plaats in bij de wijkverpleging te Malang, terwijl Koesniati als vaste vroedvrouw aan het ziekenhuis benoemd werd.

Een drietal oudere verplegers die niet meer in onze dienst waren, doch wegens bezuiniging bij suikerfabrieken werkloos geworden waren, volgden samen met drie verplegers uit onze eigen formatie de mantri-malaria cursus te Soerabaia, onder leiding van Dr. S t o k e r. In de C.B.Z. te Soerabaia verwierven zij daarna nog hun laboratorium-aanteekening. Allen die zich bij deze voortgezette opleiding hebben verdienstelijk gemaakt, onzen besten dank! De eerstbedoelde drie verplegers, Sepoetroadi, Poedjiadi, Soemodihardjo, werden aan het ziekenhuis te Krikilan geplaatst; van de andere drie kwam J o a b aan de polikliniek te Brangkal; B a s o e k i werd tot hoofd laboratorium benoemd aan het ziekenhuis der H.V.A. te Paree, S i m i d i opgenomen in het vaste corps van mantri-verplegers bij het eigen ziekenhuis.

T a s m a, die na sluiting van de polikliniek te Balong-Bendo zonder werk kwam, hielpen wij eerst eenigen tijd met vervangingen op de diverse buitenpoliklinieken en konden wij aan het einde van het jaar door onze bemiddeling benoemd zien aan het gemeenteziekenhuis te Pasoeroean, als vervanger van den overleden mantri Christiaan. Het hulpziekenhuis der zending te Djoentikebon konden wij in den persoon van K a s o e t a p a n gedurende het geheele jaar een betrouwbaren hoofdmantri geven; S o e d w i d j o volgde den cursus van Evangelist onder leiding van Ds. Gramberg te Malang. R a h a j o e werd na haar mantri-examen te Pareeredjo aan het hulpziekenhuis aldaar verbonden; L o e w i s i h na den dood van Kasnam aan dat te Ngoro. S r i m a s n i n g bleef met Atmadja te Badek waar zij prachtig werk verrichtte in deze afgelegen bergdessa's. Veel dank aan de familie K u n e m a n n, die terwijl vele ondernemingen hun poliklinieken sloten, het initiatief nam tot de plaatsing van deze vroedvrouw, zich voortdurend blijft interesseeren voor haar werk en zich verheugt over de goede resultaten ervan: Er kwamen nu geen sterfgevallen meer voor onder de kraamvrouwen en zuigelingen onder het eerste levensjaar, wat vroeger wel zonder uitzondering het geval was.

Op 31 Januari 1934 zagen wij al onze oud-verplegers en vroedvrouwen uit de naaste omgeving in de vergaderzaal vereenigd, omdat dit jaar de gewone reünie met het jubileum zou samenvallen en een ander karakter zou dragen dan vorige jaren. Tabri hield toen zijn laatste toespraak.

Ook dit jaar bleek dus weer het groote nut der opleiding. Helaas is alleen het Regentschap Djember aan z'n traditie getrouw gebleven en heeft geregeld bijgedragen voor bestrijding der opleidingskosten, wat vroeger voor bijna alle personeel gebeurde, dat buiten zendingsdienst elders geplaatst werd.

Samen met een groep Malangsche jongens en meisjes werd direct na den regentijd een goed geslaagde wandeltocht naar een der toppen van den Kawi gemaakt onder leiding van dokter Nortier, die zijn reputatie in het organiseeren van dergelijke kampen weer bevestigde.

Onder het personeel heerschte twee malen een kortdurende influenza-epidemie, overigens hadden wij geen ernstige ziekten in de internaten.

b. Een „vliegende polikliniek” werd dit jaar alleen georganiseerd te Soember Djaé op verzoek van den administrateur der aldaar gevestigde koffie-onderneming. De andere z.g.n. vrije Dondertagen (5de Dondertag van een maand) werden in beslag genomen door het lepra-onderzoek.

De onderhandelingen omtrent de polikliniek te Goedo leidden nog niet tot een resultaat, de plannen voor een polikliniek te Tjoekir moesten uitgesteld worden tot beter tijden aangebroken zijn.

c. Dit jaar voor het eerst werd **Kerstfeest** gevierd op verschillende buitenposten waar nog geen Christen-Javaansche gemeente bestaat, n.l. te Wonosalam, Goedo en Plosso. Een viertal auto's vervoerde het koor, de sprekers en andere belangstellenden, terwijl tevoren de kerstboom en versieringen er reeds waren heen gebracht. Wij kregen den indruk van zeer geslaagde avonden waar het personeel met hart en ziel aan heeft medegewerkt, wat op zichzelf reeds een belangrijk resultaat mag heeten: men viert slechts dan goed kerstfeest als men de goede boodschap doorgeeft aan anderen. Ook in het ziekenhuis zelf werd het Kerstfeest op een andere wijze gevierd dan tot nu toe. Het huishoud-personeel apart, het verplegend personeel apart, doch daarna gezamenlijk als onderdeelen van de gemeente te Modjowarno naar de kerk waar, van al de verschillende kleinere dessakringen, men zich ook in groepen

verzameld had. Het woord van Jezus: „Laat uw licht alzoo schijnen voor de menschen, dat zij uw goede werken mogen zien en uw Vader die in de hemelen is verheerlijken,” stond daarbij als leidende gedachte op den voorgrond.

d. Wat zelden voorgekomen is in de geschiedenis van het hospitaal, wij ontvingen dit jaar een tweetal legaten, een van ruim f 4000.— en een van f 2000.—. Juist nu wij wegens de bouwerij en de eerste inrichting der zalen en de huishoudafdeeling zeer veel geld noodig hadden, waren dit giften, die ons wel bijzonder van pas kwamen. Wij werden er door versterkt in onze overtuiging, dat er ook in den diepsten zin van het woord „aan ons gedacht wordt”.

Ook na het jubileum kregen wij verschillende giften binnen van meelevende menschen in Indië en Holland, behalve de vaste bijdragen van de al sedert jaren bestaande kransen, kringen en verscheidene particulieren.

De **financiën** voor de volgende jaren zullen ons echter wel heel veel zorg gaan geven. Men zie slechts onderstaand tabelletje.

	1928	1934	Raming 1935
Van ondernemingen, verpleeggelden voor het door hen gezonden Inl. personeel	f 8724.81	f 644.75	f 700.—
Van fabrieken, vrijwillige bijdragen zonder eenige tegenprestatie onzerzijds . „	5429.95	„ 700.—	„ 500.—
Van provincie Oost-Java . „	10000.—	„ 13130.—	„ 8346.—
Medicijnen subs. Gouvernement	„ 12000.—	„ 7170.—	nihil
Overtochts- en verlofsubsidie wisselende bedragen . .	gemiddeld f 3000.— p. jaar		nihil

Niet bezorgd zijn voor de toekomst is echter een uitdrukkelijk bevel van den Heer der zending. Wel zorgzaam, niet bezorgd. Hoe dicht liggen ze bij elkaar en toch welk een onderscheid!

Wij bidden dat onze arbeid gezegend moge voortgaan, ook in komende jaren.

1. **Verpleegden.** Het aantal opgenomen patienten bedroeg 4767 en wel 3413 mannen en 1354 vrouwen en kinderen. Hiervan waren nog 289 patienten in verpleging van het vorige jaar, terwijl op het eind van verslagjaar nog 263 patienten in behandeling bleven. Er overleden 206 patienten (132 mannen en 74 vrouwen): d.i. 4.3 %.

Verdeeld naar den **landaard** waren er:

Javanen	4523
Andere inheemschen (Dajakkers, Amboneezen, Menadoneezen)	7
Chineezers	216
Andere Vreemde Oosterlingen	6
Europeanen	15
Totaal	4767 menschen

Verdeeld naar den **godsdienst** waren er:

Mohammedanen	4068
Christenen	478
Andere godsdiensten	221
Totaal	4767 menschen

Verdeeld naar de **plaats van herkomst** kwamen er uit de regentschappen:

Djombang	2974	Per transport	4719
Modjokerto	507	Grissee	7
Kediri	375	Banjoewangi	7
Ngandjoek	363	Trenggalek	5
Sidoardjo	190	Bangil	4
Malang	55	Ponorogo	4
Soerabaja	51	Probolinggo	4
Lamongan	43	Pasoeroean	3
Madioen	33	Blora	3
Toeloengagoeng	27	Klaten	2
Djember	23	Bali	2
Loemadjang	20	Magetan	2
Blitar	16	Tegal	1
Sampang	16	Rembang	1
Toeбан	12	Koetoardjo	1
Bodjonegoro	7	Borneo	1
Bangkalan	7	Bondowo	1
Transporteeren	4719	Derhalve kwamen uit 33 regentschappen	4767 menschen

Verdeeld naar de **ziektegevallen** werden behandeld voor:

BENAMING DER ZIEKTEN:

	Restant op 1 januari 1934.		Onder be- handeling gekomen in 1934.		Ont- slagen in 1934.		Over- leden in 1934.		Restant 31 Dec. 1934.	
	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.
I. Epidemische of Infectieuze ziekten.										
Febris typhoidea (typhus abdominalis; ileotyphus)			10	8	6	6	3	2	1	
Paratyphus			1		1					
Malaria tropica			11	7	8	6	1	1	2	
„ chronisch	1		12	13	13	12	1			1
„ tertiana		1	13		12	1	1		1	
„ onbekend	4	1	37	21	39	22	1			
Malaria-cachexie			1	1		1				
Filariasis.	1		9	2	10	2				
Mazelen				1		1				
Kinkhoest	1		1		2					
Influenza met duidelijke longverschijnselen	2	1	9		11	1				
Andere gevallen van influenza			27	8	27	8				
Parotitis epidemica			1		1					
Dysenteria amoebica.	2		37	16	37	15	1	1	1	
„ bacillaris.			2	2	1	1	1	1		
„ zonder nadere aanduiding			1				1	1		
Dengue, Knokkelkoorts, Van der Scheer- sche koorts				1						1
Lepra (elephantiasis Graecorum).	13	2	132	11	126	13	3		16	
Erysipelas			2		2					
Tetanus	1	1	1		2			1		
Mycosen (actinomycosis, pneumomycosis, mycosis fungoides, sporotrichosis, blast- omycosis).	1		5	4	5	4			1	
Tuberculose van de long, de pleura, den larynx	13	7	184	55	145	48	34	11	19	3
Tuberculose van de buikingewanden			1	1		1	1			
„ van de wervelkolom.	1	1	6	5	4	3	1		2	3
„ van de gewrichten	1		3	2	4	1				1
Tuberculose van huid en onderhuis-cel- weefsel	2	7			4				5	

BENAMING DER ZIEKTEN:

	Restant op 1 Januari 1934.		Onder be- handeling gekomen in 1934.		Ont- slagen in 1934.		Over- leden in 1934.		Restant 31 Dec. 1934.	
	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.
Tuberculose van het lymfhevatensstelsel, uitgez. de mesenteriale en de retroperi- toneale klieren			5	3	4		1	3		
Tuberculose van andere organen			8	2	5	1			3	1
Primaire syphilis	1	1	18	8	17	9			2	
Secundaire "	5	3	84	38	86	33			3	8
Tertiaire "	2		70	25	67	23			5	2
Hereditaire "	1	3	2	7	3	7		2	1	
Niet nader omschreven syphilis	14	2	119	35	128	36			5	1
Framboesia	11	1	122	59	133	59			1	
Ulcus molle	3		37		38				2	
Gonorrhoeische aandoeningen	17	8	188	75	195	75	2	1	8	7
Ophthalmia gonorrhoeica	5	2	17	12	20	10			2	4
Pyæmie en septicaëmie	1	2			2	1				
Andere infectieuze ziekten				1		1				
II. Algemeene ziekten, hierboven niet ge- noemd.										
Kanker en andere maligne tumoren van de mondholte			4	3	4	3				
Kanker en andere maligne tumoren van de maag, van de lever (o.a. ook van den pharynx, van den oesophagus)	1	8	3		5	2	3	2		
Kanker en andere maligne tumoren van het peritoneum, van de darmen, van het rectum			2	1		1	2			
Kanker en andere maligne tumoren van de vrouwelijke geslachtsorganen	2		10		7		3		2	
Kanker en andere maligne tumoren van de mamma			2							
Kanker en andere maligne tumoren van de huid	2	4	5	4	7				1	

BENAMING DER ZIEKTEN:		Restant op 1 Januari 1934.		Onder be- handeling gekomen in 1934.		Ont- slagen in 1934.		Over- leden in 1934.		Restant 31 Dec. 1934.	
		m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.
	Kanker en andere maligne tumoren van an- dere organen of van niet bepaaldelijk aangegeven organen		1	7	4	6	3	1	1		
1	Andere tumoren (die van de vrouwelijke geslachtsorganen uitgezonderd) . . .	1		30	14	30	14	1			
8	Acuut gewrichtsrheumatisme			3		3					
2	Chronisch rheumatisme en jicht			3		3					
1	Beri-beri	1	1	17	12	16	11	2	2		
1	Xerophthalmia			4	1	4					1
1	Dedeemziekte			6		5				1	
	Diabetes mellitus (ook acetonaemie) . .			2	1	1				1	
7	Chlorose	6	2	21	4	22	5	3		2	1
4	Ziekten van de schildklier			12	17	10	17	2			
	Ziekten van de thymusklier				1		1				
	Leukaemie				1		1				
	Chronische vergiftiging met organische stoffen				9		9				
	Andere algemeene ziekten		1	13	10	13	10				
III. Ziekten van het zenuwstelsel en van de zintuigen.											
	Acute meningitis				1					1	
	Ziekten van het ruggemerg			2		2					
	Hersenbloeding, apoplexie			5		3		2			
	Hemiplegie, zonder nader aangegeven oor- zaak			1	2	1	2				
	Andere vormen van verlamming	1		2	1	3				1	
	Psychosen			2	7	2	6			1	
	Epilepsie			2	1	1	1				
	Hysterie, neurasthenie			1	2	2	2				
	Neuritis, neuralgie			2	1	7	1				
	Hersenverweking (niet dementia senilis).			7	1		1				
	Overige ziekten van het zenuwstelsel . .			5		5					
	Ziekten van het oog	11	3	199	82	204	83			6	2

BENAMING DER ZIEKTEN:

	Restant op 1 Januari 1934.		Onder- behandeling gekomen in 1934.		Ont- slagen in 1934.		Over- leden in 1934.		Restant 31 Dec. 1934.	
	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.
Trachoma	15	6	291	144	300	142			6	8
Gezwellen van het oog	1		1		2					
Andere ziekten van het gezichtsorgaan	2		58	12	59	12			1	
Ziekten van het gehoororgaan of van den sinus mastoïdeus	1	1	22	3	23	3				
IV. Ziekten van het hart en van de vaten.										
Acute endocarditis; acute myocarditis			1	1	1					1
Andere hartaandoeningen	1	1	14	9	8	6	3	3	4	1
Aneurysma			1		1					
Arteriosclerose, atheroom, enz				1		1				
Andere ziekten der arteriën		1	4		2	1			2	
Ziekten der venen (varices, haemorrhoi- den, phlebitis)			1	1	1	1				
Ziekten van het lymphevatenstelsel (lym- phangitis, enz.)	1		3		4					
V. Ziekten der ademhalingsorganen.										
Ziekten der neusholte (ook rhinosclerom)			4	2	4	2				
Ziekten van den larynx			1		1					
Bronchitis acuta			2		2					
„ chronica		1	17	4	14	4			3	1
Bronchitis zonder nadere aanduiding (5 jaar en jonger)	2		1	3	3	3				
Bronchitis zonder nadere aanduiding (ou- der dan 5 jaar)	1		18	4	15	3	2	1	2	
Broncho-pneumonie (ook capillaire bron- chitis)	2	1	11	13	6	6	7	5		3
Lobaire pneumonie			5		3		2			
Pneumonie zonder nadere aanduiding			12	5	9	3	3	2		
Aandoeningen der pleuraholte			10	2	8	2	1		1	

BENAMING DER ZIEKTEN:		Restant op 1 Januari 1934.		Onder be- handeling gekomen in 1934.		Ont- slagen in 1934.		Over- leden in 1934.		Restant 31 Dec. 1934.	
		m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.
8	Asthma bronchiale	2		18	2	20	2				
	Emphysema pulmonum			5		3		1		1	
	Chronische interstitieele pneumonie			2	2	1	2			1	
VI. Ziekten der spijsverteringsorganen.											
	Ziekten van tanden of tandvleesch		1	1		1	1				
	Ziekten van de mondholte en van hare adnexa.			6		6					
	Angina; andere ziekten van den pharynx			3	3	3	2			1	
1	Andere ziekten der maag, uitgezonderd kanker.		1	5	1	5	2				
1	Diarrhee en enteritis bij kinderen beneden 2 jaar (ook dyspepsie)			8	2	5	1	3	1		
	Diarrhee en enteritis bij personen van 2 jaar en ouder			5		5					
	Ankylostomiasis	8	1	169	46	174	44	1	1	2	2
	Ziekten door trematodes.				1		1				
	Ziekten door nematodes.			6	5	6	5				
	Appendicitis en typhlitis.			2		2					
	Hernia.	1		54	2	50	2	2		3	
	Darm-occlusie			1		1					
	Aandoeningen van den anus en stercoraal- fistel	1		4	3	5	3				
	Andere aandoeningen van het darmkanaal. Icterus gravis			7	4	7	2		1		1
	Leverabsces.			3		3					
	Leverabsces.			4		3				1	
	Alcoholische levercirrhose				1		1				
	Levercirrhose, niet als alcoholica aangeduid Galstenen	1	1	32	9	21	9	7		5	1
	Galstenen			6	1	4	1	1		1	
	Peritonitis, zonder aangegeven oorzaak, uitgezonderd de puerperale	1				1					
	Andere ziekten der spijsverteringsorganen (ook abscessus subphrenicus), uitge- zonderd kanker en tuberculose			1	1		1	1			

BENAMING DER ZIEKTEN:	Restant op 1 Januari 1934.		Onderbehandeling gekomen in 1934.		Ontslagen in 1934.		Overleden in 1934.		Restant 31 Dec. 1934.	
	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.
VII. Niet venerische ziekten der uro-genitaalorganen.										
Acute en subacute nephritis; incl. nephritis zonder nadere aanduiding, beneden 10 jaar.			1	1						
Chronische nephritis, ziekte van Bright; incl. nephritis zonder nadere aanduiding bij personen van 10 jaar en ouder; uraemie; amyloïde degeneratie								1		1
Andere ziekten der nieren en van hare adnexa, uitgezonderd die der zwangeren	6	1	16	3	21	2	1	1		2
Steenen in de urinewegen	5	2	82	8	80	10	3			4
Ziekten der pisblaas, steenen uitgezonderd Vernauwing der urethra			10	3	7	3				3
Andere aandoeningen der urethra (ook urineabsces)			2		1		1			
Andere niet venerische ziekten der mannelijke geslachtsorganen, met uitzondering van tuberculose en kanker			6	1	5	1			1	
Cysten of andere niet kwaadaardige gezwellen van het ovarium			23		19		1		3	
Salpingitis of bekkenabsces	1		18		16		2			1
Uterustumoren, met uitzondering van kanker			6		5					1
Niet puerperale bloedingen uit den uterus. Metritis				3		3				
Andere ziekten der vrouwelijke geslachtsorganen				2		2				
	1		19		19					
VIII. Ziekten van zwangerschap en puerperium.										
Normale bevalling.	1		36		33		3			1
Abortus			9		9					
Extra-uterine zwangerschap			5		5					

BENAMING DER ZIEKTEN:	Restant op 1 Januari 1934.		Onderbe- handeling gekomen in 1934.		Ont- slagen in 1934.		Over- leden in 1934.		Restant 31 Dec. 1934.	
	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.
Andere oorzaken van abnormale zwanger- schap (o.a. bloedingen, brakingen, enz.)				5		5				
Bloedverlies bij of na bevalling (o.a. pla- centa praevia)				5		5				
Febris puerperalis (septicaemia puer- peralis)				5		4		1		
Phlegmasia alba dolens; embolie of plot- selinge dood in het kraambed				1		1				
Puerperale albuminurie en eclampsie				1		1				
Andere gevolgen van de bevalling, zonder nadere aanduiding.				16		9		4		3
Puerperale aandoeningen der mamma				2		2				
IX. Ziekten van de huid of van het cel- weefsel.										
Gangreen.				3		2			1	
Furunculose.				8	3	8	3		8	1
Phlegmone; heet absces.	2			62	16	56	14	1	5	1
Scabies	3			206	14	204	13		7	2
Ulcera.	8	7		90	34	91	39			3
Ulcus tropicum.				12	8	12	5			
Andere ziekten van de huid of van het cel- weefsel.	2			68	31	69	26		1	5
X. Ziekten der beenderen en der bewe- gingsorganen.										
Ziekten der beenderen, uitgezonderd tu- berculose	1			6	4	4	4		3	
Ziekten der gewrichten, uitgezonderd tu- berculose en reumatiek.	2	1		11	2	13	3			
Andere ziekten van de beenderen of van de bewegingsorganen	1			4	2	5	1		1	

BENAMING DER ZIEKTEN:

	Restant op 1 Januari 1934.		Onder be- handeling gekomen in 1934.		Ont- slagen in 1934.		Over- leden in 1934.		Restant 31 Dec. 1934.	
	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.
XI. Aangeboren gebreken.										
(Alle gevallen worden hieronder gerekend, op welken leeftijd ook de dood intrad. Levenloos geboren worden hieronder niet begrepen)										
Aangeboren gebreken (o.a. van het hart)			1	24	17	22	16	2	1	1
XII. Ziekten der jonggeborenen.										
Aangeboren lichaamzwakte; icterus en sclerema neonatorum, paedatrophie bij kinderen beneden 3 maanden			1	1			1	1		
Vroeggeboorte of accidenten bij de ge- boorte			1	1			1			1
Andere ziekten eigen aan jonggeborenen (van ten hoogste 3 maanden)			1	4		2	1	1		1
Verwaarloozing, gebrekkige verzorging van jonggeborenen (van ten hoogste 3 maanden)			1	2			1	2		
XIII. Ouderdomsgebreken.										
Ouderdom (niet seniel gangreen)			1	1	2	3	1			
XIV. Sterfgevallen door uitwendige oor- zaken.										
Zelfmoord of poging daartoe door ophan- ging of verworping			1				1			
Zelfmoord of poging daartoe door snijden- de of stekende werktuigen			1				1			
Slangenbeet			7	3	7	3				
Acute vergiftigingen			1	1			1	1		1
Verbranding, anders dan bij brand (kokend water, petroleum, X-stralen, corrosieve vochten)			4	5	3	2	1	2		

BENAMING DER ZIEKTEN:	Restant op 1 Januari 1934.		Onder be- handeling gekomen in 1934.		Ont- slagen in 1934.		Over- leden in 1934.		Restant 31 Dec. 1934.	
	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.
Verwonding of dood door vuurwapenen, uitgezonderd oorlogswonden			1	1		1			1	
Verwonding of dood door snijdende of stekende werktuigen	1		32	9	30	9	2		1	
Verwonding of dood door vallen			14	2	13	2	1			
„ „ door machines	1				1					
„ „ „ verplettering (rij- en voertuigen, spoorrein, tram, aard- verschuiving, instorting, enz.)			10	1	9	1	1			
Verwonding of dood door dieren (met uit- zondering van lyssa en giftige beten) .			3	3	3	2		1		
Verhongering, verdorsting			4	1		1	4			
Bliksem			3		3					
Luxatie			3	2	2	1			1	1
Verstuiking			2		2					
Fractuur (zonder nadere aanduiding) . .	3	1	45	7	37	5	4	1		
Andere uitwendige gewelddadige oor- zaken			1	1	1			1	7	2
XV. Onvolkomen omschreven en onbeken- de oorzaken van den dood.										
Hydrops; niet scherp omschreven aan- doeningen			1	1	1			1		
Onbekend	4		14	14	18	14				
Gezonde zuigelingen	5	4	41	26	43	26	1		2	4
Totaal	206	83	3207	1271	3110	1188	132	74	171	92

2. **Verpleegdagen.** Het aantal verpleegdagen bedroeg 111861. De gemiddelde verpleegduur per patient was 23.4 dag. De gemiddelde dagsterkte was 306 zieken met een maximum van 363 en een minimum van 179.

3. **Jaarrekening.** Deze vindt men elders in dit verslag opgenomen. Hier volgen nog de kosten voor voeding. De voeding kostte voor 111861 verpleegdagen vermeerderd met 36500 voor het inwonend leerlingen-personeel, derhalve voor 148361 „voedingsdagen” totaal f 16124.43 (behalve de kosten der levensmiddelen ook met inbegrip van het salaris van de dame der huishouding, al het betrokken keukenpersoneel, melk, brandstof, e.d.), derhalve gemiddeld 10 cent per voedingsdag. Het standaard-dieet bestaat uit 350 gram zilvervriesrijst, 200 gram groenten, 50 gram vleesch, visch of tempé per dag en per persoon, terwijl de interne leerling-verplegers en -verpleegsters meer ontvangen (450 gr. rijst, 70 gram vleesch, enz.).

Boven het z.g. standaard- of zaaldieet worden echter vele extra dieeten verstrekt, gemiddeld 26 % extra's (eieren, kroepoek, meer vruchten, bouillon, e.d.). In de gemiddelde kosten van 10 cent per voedingsdag zijn ook de extra, tweede- en eerste kl. dieeten verwerkt.

4. Verloskundige hulp.

Verloskundige hulp werd verleend in 149 gevallen, waarvan 102 poliklinisch door de onder leiding van Dr. de Jonge staande wijkverpleging. Door 8 onder toezicht van het ziekenhuis werkende vroedvrouwen werden bovendien nog 688 bevallingen geleid.

Hieronder volgt een staatje betreffende de praktijk van Inlandsche vroedvrouwen, die onderstand van Gouvernementswege genieten

NAAM	STANDPLAATS	Jaar, waarin de opleiding werd voltooid.	Aantal verrichte verlossingen
Djasni	Modjoroto	1902	73
Moetmainah	Ploso	1932	112
Praptiningsih	Soemobito	1926	80
Resmani	Bongseredjo	1899	78
Sistrining	Modjoagoeng	1931	79
Soewatien	Goedo	1932	103
Tarni	Ngoro	1924	51
Martijem	Pareeredjo	1921	112
Totaal			688

5. Capaciteit.

De beddencapaciteit was als volgt:

Mannen-afdeeling (uitgezonderd oogpatienten)	153
Vrouwen id. " "	73
Kinder id.	29
Zuigelingen	19
Oogpatienten (mannen, vrouwen)	42

Totaal. . . 316 bedden

6. Het ziekenhuis beschikt verder over een goed ingericht laboratorium, een apotheek, een septische en een steriele operatiekamer en een röntgenkamer. Voorts over een afdeeling voor electro-medische apparaten, hoogtezon, diathermietoestel, solluxlampen, pantostaat, enz.

7. Nieuwbouw.

De nieuwbouw kon in verslagjaar geheel beëindigd worden. Op 30 Augustus 1934 had de oplevering plaats door den aannemer. Ook de restauraties van de oude gedeelten kwamen geheel gereed, zoodat het geheele ziekenhuiscomplex thans omvat:

8 ziekenzalen, w.o. dubbele aanéengebouwd van ruim 80 M. lengte.

10 gebouwen voor speciale doeleinden als operatiekamer, polikliniekgebouw, apotheek, kantoor, melkkeuken, goedangs, huishoudafdeeling en stal.

10 dienstwoningen voor het personeel, w.o. 2 internaten.

8. Personeel.

Het geneeskundig personeel bestond uit Dr. A. P. Ketel gedurende het geheele jaar, den Gouvernements Indisch arts Rd. Soedarmo Wirreno van Januari t/m Augustus, den Gouvernements arts Dr. J. Lodder van 10 Juli tot einde van dit jaar en uit Mej. J. A. de Jonge van Januari tot medio November. Laatstgenoemde arts ging toen met buitenlandsch verlof.

Het verplegend personeel bestond uit Zr. M. A. de Niet gedurende het geheele jaar, Zr. B. Brouwer van Januari tot medio September, in welke maand zij met buitenlandsch verlof ging, uit Zr. M. A. Wolff, die eind April 1934 uit Holland kwam en verder

onafgebroken in dienst bleef tot einde van verslagjaar. Zr. Brouwer werd eerst einde December vervangen door Zr. A. C. de Vries, die i Januari 1935 in dienst trad.

Gedurende de maanden Februari t/m Augustus hielp ook Zr. E. Hasselmeyer in het ziekenhuis, die daartoe van West-Java gedetacheerd was.

Het niet geneeskundig of verplegend personeel bestond uit den heer O. Luinenburg, administrateur, den heer Ong Kim An, ass. apotheker, Mevrouw L. Steenbergen en R. A. Soewandi, beiden dame voor de huishouding en voorts uit 157 inheemsche krachten, verdeeld in drie groepen en wel vrouwelijke verpleegkrachten (55), mannelijke verpleegkrachten (50), en technisch en huishoudelijk personeel (52).

9. Het aantal operaties bedroeg 493 groote, 37 kleine en 31 poliklinische ingrepen, totaal 561 en buitendien nog 705 oogoperaties als aangegeven in onderstaande tabellen, waarbij Dr. L. D. Eerland uit Paree weder 42 maal zijn hulp verleende, waarvoor ook op deze plaats onzen besten dank.

BUIKWAND operaties 53.

Herniotomie (Bassini) 52
waarvan 3 incarcerata
bovendien 1 met darmresectie

Ovarectomie 13
Extrauterine graviditeit 2
Ovarectomie + hysterec-
tomie 5

UROLOGISCHE operaties 116.

Nephrectomie 2
Nephrotomie 1
Exstirpatie uretersarcoom 1
Sectio alta wegens
blaassteen 83
Sectio alta wegens blaas-
polyp 1
Urethrotomia ext. + sectio
alta 8
Urethrotomia ext. 4
Amputatio penis 1
Hydrocele 3
Cystoscopie 12

B. Chirurgische indicaties 9.

Proeflaparotomie 4
Darmresectie 2
Maag + darmresectie 1
Anus praeternaturalis 2

EXSTIRPATIES TUMOREN 73.

Goedaardige 66
(waarvan 11 polikliniek)
Kwaadaardige 4
Ontstekingsstumoren 3

HALS -operaties 28.

Strumectomie 19
Oesophagotomie 1
Phrenicus exairesis 8

LAPAROTOMIE 35.

A. Gynaecologische
indicaties 26.
Uterus exstirpatie 5
Salpingectomy 1

BORST -operatie's 4.

Mamma-amputatie 2
Ribresectie 2

**EXTREMITETEN en
BEENDEREN**

75.

Onbloedige repositie frac-
turen

27

(waarvan polikliniek 5)

Bloedige repositie

4

Sequestrotomie

11

Trepanatie

3

Bovenarmamputatie

1

Onderbeenamputatie

3

Scapula amputatie

1

Teen en vinger amputatie

4

Exarticulatie

4

Onderkaakresectie

1

Bovenkaakresectie

2

Mastoid operatie

2

Spijkerextensie

6

Operatie volgens Pirogoff

2

Varicesextirpatie

2

Operatie volgens Lariche

1

Arthrotomie

1

PLASTISCHE operatie's

72.

Hazelip

28

Circumcisie

16

(waarvan 4 polikl.)

Plastiek volgens Thiersch

18

Vaginaplastiek

3

Atresia ani

1

Spierplastiek

1

Tenotomie

3

Oorlelplastiek

1

Gezichtsplastiek

1

DIVERSEN 105.

Haemorrhoiden

1

Oor en neus operaties

3

Fibroom nasopharynx

2

Adenotomie

1

Wondhechting

30

(waar 11 polikl.)

Peeshechting

7

Curettement

5

Excochleatie wonden

7

Excisie wonden

8

Incisie (grote)

2

Proefexcisie

18

Enucleatie oog

1

Electrocaustiek

2

Gipsbed

7

Gipsbroek

3

Gipsspalk

8

AANTAL OOG-OPERATIES

over het jaar 1934.

Entropion 234

Ectropion 4

Iridectomie 293

Pterygium. 56

Cataract 54

Nastaar. 4

Symblepharon 5

Staphyloma 37

Tatouage 4

Iris prolaps 4

Hordeolum. 10

Totaal. 705

10. Klinisch werden aan 2872 patienten Neosalvarsan injecties toegediend.

11. Poliklinieken.

Onder leiding van het ziekenhuis stonden 2 hulpziekenhuizen, 1 sanatorium voor longlijders en 5 afzonderlijk staande poliklinieken. Bij de periodieke bezoeken aan deze hulpziekenhuizen met hun poliklinieken en aan de losstaande poliklinieken werden door de doktoren ook Neosalvarsan-injecties verstrekt, behalve aan de polikliniek te Patjé, welke ook verder medisch geheel werd verzorgd door den Gouvt. Ind. arts te Ngandjoek.

Onderstaand staatje geeft een overzicht van de behandelde en consultaties.

Polikliniek te	Nieuwe patienten	CONSULTEN					Ontvangen verpleeg-gelden	Gemiddeld aantal per dag	
		Oogen	wonden	Interne ziekten	Bezoeken in de desza	Totaal		Nieuwe patienten	Consulten
Modjowarno	7763	9536	16316	4563	wordt niet afzonderlijk genoteerd	30415	f 3685.53	26	98
Pareeredjo	4217	2207	12788	4293	idem	19288	" 468.68	13	50
Ngoro	3668	3856	8326	2958	322	15462	" 272.54	9	62
Seloredjo	1846	3804	10230	928	32	14994	" 103.12	6	49
Modjoagoeng	3002	2391	10488	4630	256	17765	" 480.76	9	58
Soemobito	1899	2192	9411	2310	199	14112	" 316.87	6	46
Kandangan	2025	1670	6665	2851	41	11227	" 134.04	6	36
Wonosalam	540	317	1350	464	45	2176	—	4	17
Patjé	1757	1050	5654	1309	147	8160	" 189.08	5	27

12. Buiten het ziekenhuis werden op 14 scholen nog 1752 schoolkinderen op oogziekten onderzocht.

13. Poliklinisch werden de hier onder volgende ziekten behandeld te Modjowarno:

Uitwendige wonden	1399
Verwondingen	306
Allerlei huidziekten	675
Lues in allerlei stadia	822
Gonorrhoeische afwijkingen	371
Interne ziekten	2566
Lepra	42

Totaal 7792

Om eenigen indruk te geven van wat er in het laboratorium voor werk gedaan wordt, volgt hieronder het

RESULTAAT ONDERZOEK BLOEDPRAEPARATEN

(Uitstrijk en dikke druppel)

OP AANWEZIGHEID VAN MALARIA-PLASMODIEN.

Over het jaar	Tertiana		Tropica		Quartana		Negatief		Totaal
	Volwas-senen	Kinderen	Volwas-senen	Kinderen	Volwas-senen	Kinderen	Volwas-senen	Kinderen	
	Gameten	Deelingsvormen	Gameten	Deelingsvormen	Gameten	Deelingsvormen	Gameten	Deelingsvormen	
1931	42 109	— —	68 102	— —	2 9	— —	1661	247	2240
1932	8 75	— —	8 68	— —	2	— —	2375	400	2936
1933	— 38	— 4	— 37	— 4	— —	— —	2357	333	2773
1934	3 21	— 3	2 4	— 12	— —	— —	2459	245	2749

De positieve bloedpraeparaten, waar geen soort-diagnose kon worden gesteld, zijn uit deze tabel weggelaten.

EXPLOITATIE-RE

van het ZENDINGSZIEKENHUIS te MO

INKOMSTEN.

1. Subsidie: Reglementaire Gouvt. subsidie . . .	f	65712,79	
Salaris Gouvt. Indisch Arts . . .	„	2432,—	
Gouvt. medicijnen . . .	„	7170,—	
Subsidie Prov. Oost-Java . . .	„	13133,—	
Subsidie Regentschap Djombang. . .	„	500,—	f 88947,79
2. Verpleeggelden: Ondernemingen . . .	f	644,75	
Javanen . . .	„	2916,83	
Chineez en . . .	„	2750,93	
Europeanen. . .	„	963,—	„ 7275,51
3. Giften voor Neosalvarsan-injecties . . .			„ 1454,50
4. Huur. . .			„ 35,—
5. Door giften en bijdragen Ned. Zend. Genoot- schap gedekt tekort . . .			„ 6919,91
			f 104632,71

UITGAVEN.

1.	Salarissen europeesch personeel	f	27914,24
2.	Salarissen inheemsch personeel	"	19896,21
3.	Salaris Gouvt. Indisch-arts 8 maanden.	"	2432,—
4.	Medicijnen en instrumenten eigen aankoop	f	7625.10.
7,71	idem Gouvernemen t	"	7170.—
5.	Onderhoud gebouwen en terreinen	"	14795,10
6.	Waterleiding	"	5684,06
7.	Verlichting	"	1000,—
8.	Electro medisch instrumentarium	"	1834,09
51	9. Huishouding	"	612,52
56	10. Verwarming en sterilisatie	"	19371,66
91	11. Aanvulling en onderhoud inventaris en meubilair	"	766,91
	12. Onderhoud automobielen	"	1947,48
	13. Begrafeniskosten	"	3664,79
	14. Reis- en transportkosten	"	174,60
	15. Telefoon	"	690,36
	16. Administratiekosten, telegrammen	"	907,35
	17. Abonnementen en leermiddelen	"	1081,01
	18. Kerstfeest en ontspanning	"	484,47
	19. Buitenpoliklinieken	"	152,44
	20. Diversen	"	1000,—
			223,42
		f	104632,71

HOE MEN ONZEN ARBEID GELDELIJK KAN STEUNEN

1. Door **contribuant** te worden, dus ons op geregelde tijden een bepaald bedrag in geld toe te sturen of ons een gift in eens te schenken, zonder of met bepaalde bestemming, zie b.v. sub 2 en 3.
2. Door een z.g.n. „vrijbed” gedurende eenigen tijd te onderhouden. Gemiddeld kost elke patiënt ons f 1.— per dag. U kunt voor dezen dagprijs een gratis-bed aanvragen op de kinder-, vrouwen- of mannenzaal per jaar of per half jaar, per maand of gedeelte daarvan ten behoeve van een zieke, die de verpleegkosten niet zelf kan betalen. U ontvangt daarvoor een kort verslag van het beloop der ziekte van het kind of de patiënt, gedurende den door U betaalden tijd kosteloos verpleegd.
3. Het ziekenhuis bestond in 1934 reeds 40 jaar, verschillende personen zouden ons toen als verjaarsgeschenk 40 dubbeltjes, enkelen 40 gulden. U zult ons zeer verblijden door dit goede voorbeeld te volgen.
4. Door ons **giften in natura** toe te zenden voor keukens, goedang of linnenkast.

BAGAI MANA DJALANNJA ORANG MENOLONG PEKERDJAAN KITA.

1. Memberi petolongan oewang saban boelan, saban tiga boelan, setengah taoen atau satoe taoen seberapa soekanja.
2. Memberi ongkos goena memelihara seorang sakit satoe taoen, setengah taoen atau satoe boelan lamanja. Tiap-tiap orang jang sakit makan ongkos seharinja satoe roepiah. Orang jang soeka menolong tjara begini, djikalau soeka akan dikirim tjeritera hal keadaan orang atau anak jang sakit dan jang dipelihara dengan ongkosnja.
3. Mengirim kepada kita boemboe dapoer atau pakaian.
4. Didalam taoen 1934 roemah sakit Modjowarno dirajaken memperingati berdirinja roemah sakit terseboet soedah beroesia 40 taoen. Didalam peringatan itoe kita trima derma dari saudara-saudara seroepe oewang, ada jang kasih empat poeloch étjé, ada jang empat poeloch roepiah. Maka apakah soedi kiranja toean soeka derma seperti saudara-saudara itoe.

Hieronder volgen verder nog de korte verslagen der beide hulpziekenhuizen, het sanatorium voor longlijders en van de vier onder ons direct toezicht staande poliklinieken.

Hulpziekenhuis te PAREEREDJO. (gesubsidieerd van 's Lands wege).

1. Het aantal verpleegden bedroeg 402 (247 mannen en 155 vrouwen) met 7439 verpleegdagen (5021 verpleegdagen der mannelijke en 2418 verpleegdagen der vrouwelijke zieken). Op 31 December 1934 bleven 15 patiënten in verpleging. De gemiddelde verpleegduur per patiënt bedroeg $18\frac{1}{2}$ dag. De gemiddelde dagsterkte in het ziekenhuis was 20 patiënten.
2. De ontvangen verpleeggelden bedroegen f 272.54, door de verpleegden zelf betaald.
3. In het hulpziekenhuis werd verloskundige hulp verleend aan 18 vrouwen en wel: 14 normale partus en 4 abortus.
4. Het hulpziekenhuis bestaat uit een polikliniek, een apotheek, een goedang voor medicijnen, twee ziekenzaaltjes elk van 8 tot 10 bedden (één mannen- en één vrouwenzaal) benevens een isolatiekamer met twee bedden. Totale bedden capaciteit 22 bedden. De apotheekruimte wordt tevens gebruikt als laboratorium voor eenvoudige onderzoeken.
5. De gebouwen bevonden zich nog in goeden staat. Herstellingen waren niet noodig.
6. Het personeel bestond uit den Europeeschen verpleger H. W. van den Berg gedurende de maand Januari 1934 en den mantri-verpleger Moeriodihardjo gedurende het geheele jaar, de laatste bijgestaan door zijn echtgenoot, de vroedvrouw Wartjem en drie leerling-verpleegsters. De mantri ontving het gouvernements-salaris na aftrek van de crisiskorting; hem werd een verlof van twee weken verleend. De leerlingen ontvingen kost en inwoning alsmede eenig zakgeld.
7. Aan de bij het ziekenhuis behorende polikliniek werd 3068 nieuwe patiënten behandeld met 15462 consulten en wel 2958 consulten voor intenre ziekten, 3326 consulten voor wondziekten, 3856 voor oogziekten, terwijl de mantri 322 huisbezoeken deed bij zieken, die niet op de polikliniek konden komen. De polikliniek was gedurende 308 werkdagen geopend; derhalve werden 9 nieuwe polikliniekpatiënten per dag behandeld. Het aantal consulten bedroeg per dag 50.

8. Gedurende het verslagjaar werden 158 patiënten met Neosalvarsan behandeld met een totaal verbruik van 46.8 gr. Neosalvarsan.

9. Naar de soort der ziekten waren er:

Z I E K T E	Behandel- den	Over- leden
Typhus abdominalis	4	—
Malaria	38	—
Amoeben dysenterie	14	1
Tuberculose der longen.	7	1
Gonorrhoe	32	—
Lues	18	1
Framboesia	24	—
Scabies	25	—
Ulcus tropicum	6	—
Andere wonden	29	—
Vulnera	24	—
Asthma	3	—
Nephritis	11	—
Influenza	4	—
Ankylostomiasis	44	—
Beri-beri	4	—
Ascites	2	1
Bronchitis	12	2
Vulnus infectum	41	—
Brandwonden	2	—
Oogziekten	20	—
Entropion operaties	12	—
Conjunct. gonorrhoe	8	—
Normale partus	14	—
Abortus	4	—
	402	6

Aan pokken, cholera of lepra lijdende patiënten werden niet opgenomen.

Hulpziekenhuis te NGORO. (Eigendom van de Koloniale Bank)
ontvangt subsidie van het Gouvernement.

1. Het totaal aantal verpleegden bedroeg 395 met 11542 verpleegdagen (6319 verpleegdagen voor mannen en 5223 voor vrouwen). Op 31 December 1934 bleven nog in verpleging 22 patiënten. De gemiddelde verpleegduur per patiënt was 29.2 dag. De gemiddelde dagsterkte was 31 patiënten.
2. De bevolking droeg aan verpleeggelden f 468.68 bij.
3. In het hulpziekenhuis hadden geen verlossingen plaats.
4. Het ziekenhuis bestaat uit een polikliniek, tevens apotheek en laboratorium met wachtruimte er voor, een goedang apotheek, twee zalen elk van 16 patiënten en twee kamers elk van 4 bedden. In de eigen apotheek werden totaal 9012 recepten gereed gemaakt, 2662 klinische en 6350 poliklinische, terwijl in het eigen laboratorium eenvoudige onderzoekingen konden worden verricht op bloed, enz.
5. De gebouwen bevonden zich in goeden staat. Herstellingen waren niet noodig.
6. Het personeel bestond uit de mantri-verpleger 1e. klasse SOEPARDI, bijgestaan door de mantri-verpleegster LOEWISIH en 2 leerlingen. De mantri-verpleger en -verpleegster kregen traktementen op basis van die der Gouvernementsverplegers volgens de nieuwste salarisregelingen, terwijl de leerlingen kost en inwoning ontvingen benevens eenig zak- en kleedgeld. Den hoofdmantri werd een verlof van twee weken verleend.
7. Aan de bij het ziekenhuis behorende polikliniek werden 4217 nieuwe patiënten behandeld met 2207 consultatie's voor oogziekten, 12788 voor wonden en 4293 voor interne ziekten, totaal 19288 consulten.

De polikliniek was gedurende 310 dagen in verslagjaar geopend, zoodat dagelijks gemiddeld 13 nieuwe patiënten de polikliniek bezochten en gemiddeld 62 consulten plaats vonden. 488 menschen werden behandeld met 155.50 gr. Neosalvarsan.

8. Naar de soort der ziekte verdeeld waren er van de opgenomen patiënten:

Z I E K T E N	Aantal behandelden	Aantal overledenen
Malaria	2	
Syphilis	75	
Gonorrhoe	25	
Ulcus molle.	3	
Besmettelijke ziekten: Typhus	1	
Inwendige ziekten: Interne ziekten.	62	
Ziekten der adem- halingsorganen.	27	
Dysenterie	6	
Ankylostomiasis	42	137
Uitwendige ziekten: Wonden	78	
Framboesia	15	
Verwondingen	36	
Oogziekten	23	152
Totaal.	395	

Aan cholera of pokken, lijdende zieken werden niet opgenomen.

Sanatorium voor longlijders te WONOSALAM. (ontvangt subsidie van de S.C.V.T.).

1. Aan het hoofd van het sanatorium voor longlijders te Wonosalam werd geplaatst de mantri-verpleger Kaiden.
2. Het sanatorium werd in gebruik genomen op 31 Augustus 1934. Tot en met ultimo verslagjaar waren opgenomen 16 nieuwe tuberculose-patiënten met 824 verpleegdagen, zoodat iedere patient gemiddeld 51 dagen in behandeling bleef. De dagsterkte wisselde van 3 tot 10 patiënten en was gemiddeld 6 patiënten, allen mannelijke. Vrouwelijke patienten konden nog niet opgenomen worden.
3. De gebouwen bestonden uit één ziekenzaal, voorloopig plaats biedend voor 14 personen, voorts een hoofdgebouw waarin een polikliniek is voor de dessa bevolking van Wonosalam, een goedang voor medicijnen, een eenvoudig laboratorium, alsmede een eet- tevens recreatiezaal voor de opgenomen patiënten. Voorts is aanwezig een dienstwoning voor de mantriverpleger, terwijl in de bijgebouwen van het sanatorium zijn ondergebracht twee badkamers met privaten, twee goedangs, een waschruimte en de keuken. Op het terrein is een tweetal lighallen in gebruik.

4. Het sanatorium beschikt over een eigen bronwaterleiding en electrisch licht, dit laatste met welwillende medewerking van den Heer Blokzeijl, Administrateur-Directeur van de zeer nabij gelegen seréh-onderneming „Toekoem”.

5. Aan de bij het sanatorium verbonden polikliniek werden 540 nieuwe patiënten behandeld met 2176 consultaties, t.w. 464 consulten voor interne ziekten, 1350 consulten voor wondziekten, 317 consulten voor oogziekten, terwijl de mantri 45 dessabezoeken deed bij menschen, die zijn hulp inriepen, doch zelf niet op de polikliniek konden komen, 39 menschen ontvingen N. S. injecties met verbruik van 10.80 gr. N. S.

Polikliniek te SELOREDJO. (Eigendom van de Koloniale Bank).

1. Aan het hoofd der polikliniek te Seloredjo stond de mantri-verpleger 1e. klasse M. Pada.

2. Het aantal nieuwe polikliniekpatiënten bedroeg 1846 met een totaal van 14994 consultaties.

3. De polikliniek was gedurende 303 dagen van het jaar geopend, zoodat er gemiddeld 49 consulten per dag werden behandeld. Het aantal nieuwe patiënten was gemiddeld 6 per dag.

4. Verdeeld naar den aard der ziekten waren er:

928	interne ziekten.
10230	wondziekten.
3804	oogziekten.
14962	
32	bezoeken in de dessa.
14994	

5. Door den mantri werden 32 bezoeken in de dessa afgelegd bij patiënten, die niet naar de polikliniek konden gaan.

6. Neosalvarsaninjecties werden gegeven in het zendingsziekenhuis te Modjowarno, terwijl onduidelijke of moeilijke ziektegevallen eveneens naar Modjowarno werden gezonden en daar behandeld. Slechts enkele malen riep de mantri de hulp der doktoren in voor patiënten in de dessa Seloredjo.

7. Het maximum aantal consulten viel in de maand November met 1608 consulten en het minimum aantal in de maand Juni met 1057 consulten.

8. Door de bevolking werd bijgedragen aan behandelingskosten f 103.12.

Polikliniek te MODJOAGOENG.

1. Aan het hoofd van de polikliniek stond het geheele jaar door de mantriverpleger M. Goenawan Mertowijoto, daarin bijgestaan door zijn echtgenoot de vroedvrouw Sistrining.
2. Het aantal nieuwe patiënten bedroeg 3002 met 17765 consultaties, waarvan 133 consulten van vast personeel der suikerfabriek Modjoagoeng.
3. De polikliniek was gedurende 307 dagen in verslagjaar geopend, zoodat per dag gemiddeld 58 patiënten werden behandeld. Het gemiddeld aantal nieuwe patiënten was 9.
4. Verdeeld naar den aard der ziekten waren er:

4886	interne ziekten.
10488	wondziekten.
2391	oogziekten.
17765	consultaties.
5. Door den mantri werden 256 bezoeken in de dessa afgelegd bij zieken, welke zijn hulp kwamen inroepen, doch zelf niet op de polikliniek konden komen.
6. Het maximum aantal consulten viel in de maand December met 1694 consulten, het minimum in de maand Juni met 1235 consulten.
7. Door de doktoren van Modjowarno werden bij hun maandelijksche bezoeken 169 menschen met Neosalvarsan behandeld met verbruik van 41.— gram N. S.
8. In verslagjaar werden wederom verscheidene patiënten, welke niet op de polikliniek behandeld konden worden, doorgezonden naar het zendingsziekenhuis te Modjowarno.
9. De Oost-Java Stoomtram Maatschappij verleende vrij vervoer voor den mantri en ten hoogste 4 zieken op het traject Modjoagoeng — Modjowarno, waarvan een dankbaar gebruik werd gemaakt.
10. De polikliniek werd ondergebracht in een dienstwoning, toebehoorende aan de suikerfabriek Modjoagoeng, terwijl door deze fabriek maandelijks f 50.— werd bijgedragen, waarvoor het fabriekspersoneel kosteloos werd behandeld en medicijnen en injecties ontving.
11. Door de bevolking werd bijgedragen in de kosten der poliklinische behandeling voor f 480.76.

12. De vroedvrouw Sistrining verrichtte 79 partus.
13. De geneeskundige contrôle en het administratief beheer geschiedde vanwege het zendings-ziekenhuis te Modjowarno.

Polikliniek te SOEMOBITO.

1. Aan het hoofd der polikliniek stond gedurende het afgelopen jaar de mantri-verpleger M. Saiman bijgestaan door zijn vrouw, de vroedvrouw Praptiningsih, welke in de morgenuren behulpzaam was op de polikliniek.
2. Het aantal nieuwe patiënten bedroeg 1899 met 14112 consultaties. Hiervan waren 1334 consulten van toekangs en overig vast werkvolk van de S.f. Soemobito.
3. De polikliniek was gedurende 303 dagen van het jaar geopend, zoodat dagelijks gemiddeld 46 patiënten werden behandeld. Het gemiddeld aantal nieuwe patiënten bedroeg 6 per dag.
4. Het maximum aantal consulten viel in de maand Augustus met 1703 consulten en het minimum aantal in de maand December met 504 consulten.

5. Verdeeld naar den aard der ziekten waren er:

2310	interne ziekten.
9411	wondziekten.
2192	oogziekten.
199	bezoeken i/d dessa.

totaal 14112 consulten.

6. Door den mantri werden 199 bezoeken gebracht in de dessa aan zieken, welke niet in staat waren naar de polikliniek te gaan, waarvan 4 bezoeken aan fabriekspersoneel.

7. Door de doktoren van het ziekenhuis te Modjowarno werden bij hun maandelijksche inspecties 357 patiënten met N. S. behandeld.

Door den mantri werden verschillende patiënten doorgezonden ter opname in het ziekenhuis te Modjowarno.

8. De suikerfabriek Soemobito steunde de polikliniek met f 60.— per maand, waarvoor al het personeel kosteloos werd behandeld en van medicijn voorzien.

9. De bevolking droeg bij voor poliklinische behandeling f 316.87.

10. De vroedvrouw Praptiningsih verrichtte 80 partus.

Polikliniek te KANDANGAN.

1. Aan het hoofd der polikliniek stond het geheele jaar door de mantri-verpleger Moenasim.
2. Het aantal nieuwe polikliniekpatiënten bedroeg 2025. Het aantal consulten 11227, waarvan 1670 voor oogen, 6665 voor wonden, 2851 voor interne ziekten en 41 voor bezoeken in de dessa.
3. De polikliniek was gedurende 307 werkdagen geopend, zoodat per dag gemiddeld 36 consulten plaats vonden en 6 nieuwe patiënten werden behandeld.
4. Het maximum aantal consulten viel in de maand Augustus met 1138 consulten, het minimum in de maand Januari met 704 consulten.
5. Verdeeld naar den aard der ziekten waren er:

2851	interne ziekten.
6665	wondziekten.
1670	oogziekten.
41	bezoeken aan huis door den mantri.
<u>11227</u>	consulten.

6. De polikliniek werd tweemaal per maand geregeld bezocht door de doktoren van het zendings-ziekenhuis te Modjowarno, waarbij 118 patiënten Neosalvarsaninjecties ontvingen.
7. De bevolking droeg in de behandelingskosten bij voor f 134.04.
8. De polikliniek bleef in hetzelfde huis ondergebracht, in bruikleen afgestaan door het dessabestuur van Kandangan. De mantri bewoonde een voor eigen rekening gehuurd huis in de nabijheid van de polikliniek. Gebrek aan fondsen was oorzaak dat wij de polikliniek nog niet in een ander huis konden onderbrengen.
9. De polikliniek werd financieel gesteund door de cultuuronderneming „Soerowinangoen” en de Ned. Ind. Waterkracht Electriciteits Mij. (NIWEM) te Mendalan. Het werkvolk van deze ondernemingen werd daarvoor kosteloos behandeld.

LIJST VAN CONTRIBUANTEN IN N. INDIE
over
1934.

J. Bertsch	Modjokerto.
J. v. d. Blink	Modjowarno.
J. Damwijk	Kediri.
Djajoeman	Modjoagoeng.
W. A. Fonteyn	Djombang.
J. W. L. M. G. Fransz	Djombang.
de Graaff	Tjoekir.
Hunt	Djombang.
Hasim	Ngoro.
C. Huysman	Soerabaia.
S. f. Goedo	Goedo.
W. Italie	Soerabaia.
S. f. Kremboong	Kremboong, Sidoardjo.
C. Kroese	Ngantang.
Lie Yok Man	Djombang.
Lie Tjik Sian	Djombang.
Liebrechts	Modjosongo, Djombang.
J. G. Luschen	Sumatra.
Joh. Mahieu	Djombang.
S. f. Ngelom	Plosso.
Hd. Moetardjo	Djombang.
S. f. Modjoagoeng	Modjoagoeng.
F. Pabst	Modjoagoeng.
Ond. Pakellan	Kediri.
Soemarno	Djombang.
R. T. A. Soemodipoetro	Djombang.
R. A. T. Soeroadiningrat	Djombang.
S. f. Seloredjo	Seloredjo.
Rd. Soenarko	Prambon.
Broodfabriek SONG	Djombang.
Tan Hok Liep	Djombang.
Tan Brothers	Djombang.
Tong Hien Kie	Modjokerto.
S. f. Toelangan	Toelangan.
Tio Swie Tian	Djombang.
Tjioe Soen Tjin	Plosso.

DRUK VAN
G. C. T. VAN DORP & CO
SOERABAIA

PERPUSTA

K.C.